

Grażyna Klamecka-Roszkowska

Katedra Finansów i Rachunkowości

Wyższa Szkoła Ekonomiczna w Białymstoku

Finansowanie działalności innowacyjnej w podlaskich przedsiębiorstwach

Wstęp

Jedną z podstawowych funkcji współczesnego przedsiębiorstwa jest działalność innowacyjna, której skutkiem są świadome i planowe zmiany w technice, technologii i organizacji pracy, przyczyniające się do realizacji celów zarówno strategicznych, jak i operacyjnych [Baruk 2006]. Innowacje systemowo wprowadzane we wszystkich sferach funkcjonowania przedsiębiorstwa, zarówno w okresie dobrej koniunktury, jak i w warunkach kryzysu, przynoszą korzyści w postaci rozwoju firmy, poprawy jej rentowności, zwiększenia prestiżu na rynku¹.

Postępująca globalizacja i dynamika zmian w otoczeniu, będące wynikiem nasilającej się konkurencji i coraz szybszego postępu technicznego, wymuszają ciągłe wdrażanie innowacji. Z tych względów przedsiębiorstwo powinno opracować taki system zarządzania działalnością innowacyjną, aby nowe pomysły i ich wprowadzanie w życie były na trwałe wpisane w strategię firmy [Brzeziński 2001]. Jednocześnie powinien być zapewniony stały dostęp do kapitału, ponieważ innowacyjność przedsiębiorstw w dużym stopniu uzależniona jest od posiadanych środków finansowych, które limitują zarówno pełne wykorzystanie własnych pomysłów, jak i dostęp do zewnętrznych źródeł innowacji, takich jak zakup licencji, zakup wyposażenia technicznego, zatrudnienie wysoko opłacanych specjalistów.

Celem artykułu jest przedstawienie wyników badań ankietowych dotyczących finansowania działalności innowacyjnej w podlaskich przedsiębiorstwach. Zaprezentowane wyniki stanowią fragment szerszego opracowania, którego przedmiotem było monitorowanie Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Podlaskiego². Badania zostały przeprowadzone w grudniu 2006 roku metodą

¹Rezultaty innowacji można rozpatrywać nie tylko przez pryzmat działalności wdrażających je przedsiębiorstw, ale również z punktu widzenia konkurencyjności całego systemu gospodarczego [Ciborowski 2009].

²Całość wyników badań została omówiona w [Klamecka-Roszkowska i in. 2007].

wywiadów bezpośrednich z właścicielami, współwłaścicielami bądź głównymi menedżerami firm i obejmowały łącznie 575 przedsiębiorstw³. Struktura badanych przedsiębiorstw pod względem ich wielkości była następująca: 206 firm zatrudniało do 9 pracowników (mikroprzedsiębiorstwa), w 251 przedsiębiorstwach pracowało od 10 do 49 osób (firmy małe), w 91 było zatrudnionych od 50 do 249 osób (firmy średnie), a w 27 przedsiębiorstwach zatrudnienie przekraczało 250 osób (firmy duże).

Rodzaje działalności innowacyjnej

Działalność innowacyjna obejmuje wszystkie działania o charakterze naukowym, technicznym, organizacyjnym, finansowym i komercyjnym, których celem jest opracowanie i wdrożenie nowych lub istotnie ulepszonych produktów i procesów [Matusiak 2005]. Działalność innowacyjna może być prowadzona przez samo przedsiębiorstwo na jego własnym terenie lub może polegać na nabyciu dóbr i usług bądź wiedzy ze źródeł zewnętrznych.

Do głównych rodzajów działalności innowacyjnej zalicza się [Podręcznik Oslo 2008]:

- prace badawczo-rozwojowe (B+R), które są związane z opracowywaniem nowych i ulepszonych produktów oraz nowych lub ulepszonych procesów; mogą być one wykonane we własnym zakresie lub nabyte od innych jednostek;
- zakup maszyn i urządzeń oraz budowę, rozbudowę i modernizację budynków służących wdrażaniu innowacji;
- nabycie gotowej technologii w postaci dokumentacji i praw (licencji, praw patentowych, ujawnień *know-how* itp.);
- szkolenie personelu związane z działalnością innowacyjną począwszy od etapu projektowania aż do fazy marketingu;
- marketing dotyczący nowych i ulepszonych produktów, czyli wydatki na wstępne badania rynku, testy rynkowe produktów, reklamę itp.

³O prawidłowych wynikach badań ankietowych decyduje właściwy dobór próby. W bazie otrzymanej z Urzędu Statystycznego w Białymstoku znajdowało się 2240 podmiotów, przy czym dobór firm miał charakter częściowo celowy, a częściowo losowy. W bazie tej zostały uwzględnione wszystkie podmioty zatrudniające ponad 9 pracowników, tj. 1427 jednostek. Spośród pozostałych podmiotów (zatrudniających do 9 pracowników) losowo wybrano 813 jednostek. Z ogólnej bazy danych do badań wylosowano, zgodnie z założeniami projektu, 1000 podmiotów, w tym 870 przedsiębiorstw. W efekcie przeprowadzono wywiad w 575 przedsiębiorstwach. Do głównych przyczyn niezrealizowania wywiadów należy zaliczyć odmowę wypełnienia ankiety ze strony firmy objętej badaniem. Poza tym część firm nie istniała pod wskazanym adresem.

Spośród wymienionych rodzajów działalności innowacyjnej w podlaskich przedsiębiorstwach w 2006 roku najczęściej występowały: nakłady inwestycyjne na środki trwałe (27% wskazań), zakup wiedzy z zewnątrz w postaci *know-how*, licencji i oprogramowania (21% wskazań) oraz szkolenia pracowników związane z wprowadzaniem innowacji (20% wskazań). Około 10% ogółu badanych podmiotów prowadziło własne badania, tylko 4% zakupiło prace badawczo-rozwojowe (tab. 1).

Tabela 1
Rodzaje działalności innowacyjnej w badanych firmach

Wyszczególnienie	Liczba firm	Udział procentowy w próbie
Własne prace badawczo-rozwojowe (B+R)	57	9,9
Zakup prac badawczo-rozwojowych	23	4,0
Nakłady inwestycyjne na środki trwałe*	155	27,0
Zakup wiedzy z zewnątrz (<i>know-how</i> , licencje, oprogramowanie)	119	20,7
Szkolenia pracowników związane z wprowadzaniem innowacji	115	20,0
Marketing związany z wprowadzaniem nowych i zmodernizowanych wyrobów	94	16,3
Inne przygotowania do wprowadzenia innowacji technologicznych	54	9,4

* grupy KŚT 0, 1, 2, 3–8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Rodzaj działalności innowacyjnej był wyraźnie skorelowany z wielkością przedsiębiorstwa i poziomem jego innowacyjności (tab. 2). Własne prace badawczo-rozwojowe prowadziła co piąta firma innowacyjna i tylko co setna firma nieinnowacyjna⁴. W przypadku nakładów inwestycyjnych poniesionych na środki trwałe wykorzystywane w działalności innowacyjnej również widać duże zróżnicowanie między firmami innowacyjnymi i nieinnowacyjnymi (odsetek wskazań wynosił tutaj odpowiednio: 45% oraz 12%). Jak należało przypuszczać, im większe przedsiębiorstwo, tym większe zaangażowanie w poszczególne rodzaje działalności innowacyjnej, przy czym mikroprzedsiębiorstwa i firmy małe

⁴Do grupy przedsiębiorstw innowacyjnych zostały zaliczone te, które w okresie 2004–2006 wprowadziły na rynek przynajmniej jedną innowację techniczną (nowy lub istotnie ulepszony produkt bądź nowy lub istotnie ulepszony proces technologiczny). Grupę firm nieinnowacyjnych stanowią pozostałe przedsiębiorstwa objęte badaniem. Przedsiębiorstwa te mogły w badanym okresie prowadzić działalność innowacyjną i ponosić związane z tym wydatki na projekty innowacyjne, które nie zostały zakończone sukcesem lub znajdowały się jeszcze w trakcie realizacji.

najczęściej wskazywały nakłady inwestycyjne na środki trwałe, firmy średnie preferowały zakup wiedzy z zewnątrz oraz szkolenie pracowników związane z wprowadzaniem innowacji, natomiast duże przedsiębiorstwa z jednakową uwagą traktowały wszystkie trzy wymienione formy działalności innowacyjnej.

Tabela 2

Rodzaje działalności innowacyjnej według wielkości firm i poziomu ich innowacyjności (w %)

Wyszczególnienie	Liczba zatrudnionych pracowników				Firmy	
	1–9	10–49	50–249	250+	innowacyjne	nieinnowacyjne
Własne prace badawczo-rozwojowe (B+R)	3,9	11,2	11,0	40,7	19,9	1,3
Zakup prac badawczo-rozwojowych	–	5,6	6,6	11,1	7,5	1,0
Nakłady inwestycyjne na środki trwałe*	21,4	27,9	28,6	55,6	44,7	11,7
Zakup wiedzy z zewnątrz (know-how, licencje, oprogramowanie)	11,7	19,9	33,0	55,6	34,2	9,1
Szkolenia pracowników związane z wprowadzaniem innowacji	9,2	20,7	31,9	55,6	36,8	5,5
Marketing związany z wprowadzaniem nowych i zmodernizowanych wyrobów	10,7	17,1	18,7	44,4	33,1	1,9
Inne przygotowania do wprowadzenia innowacji technologicznych	5,3	9,6	12,1	29,6	18,4	1,6

* grupy KŚT 0, 1, 2, 3–8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Źródła finansowania działalności innowacyjnej

Źródłem finansowania innowacji może być kapitał własny lub kapitał obcy. Kapitał własny stanowią środki wygospodarowane w ramach przedsiębiorstwa (np. zysk zatrzymany, odpisy amortyzacyjne, środki uzyskane ze sprzedaży posiadanego majątku trwałego i obrotowego, ciche rezerwy) lub pozyskane z zewnątrz (np. nowe wkłady właścicieli, środki pochodzące z funduszy kapitału ryzyka, subwencje i dotacje). Do kapitału obcego zalicza się kredyty i pożyczki od

instytucji bankowych i niebankowych, kredyty dostawców i kredyty odbiorców [Sosnowska i in. 2003, Stawasz 1999. Wybór źródeł finansowania działalności innowacyjnej zależy od wielu czynników, do których zalicza się m.in.: dostępność kapitału, koszt kapitału, efekt dźwigni finansowej, czas pozyskania niezbędnego kapitału i ryzyko jego obsługi [Wymysłowski 2004]. Zarówno kapitał własny, jak i kapitał obcy mają swoje wady i zalety, które należy uwzględnić przy kształtowaniu optymalnej struktury źródeł finansowania działalności innowacyjnej.

Potrzeby finansowe związane z realizacją innowacji zależą w dużym stopniu od etapu, na jakim znajdują się prace nad nowym rozwiązaniem. Szczegółne trudności związane są z finansowaniem pierwszej fazy tworzenia koncepcji innowacyjnych rozwiązań, jako że jest ona w największym stopniu obciążona ryzykiem niepowodzenia [Niedzielski i in. 2007].

Źródła finansowania działalności innowacyjnej w badanych przedsiębiorstwach to przede wszystkim środki własne (97% wskazań), a także kredyty bankowe (32% wskazań). W niewielkim stopniu podlaskie firmy korzystały ze środków pozyskanych z zagranicy (8% wskazań) czy też pochodzących z budżetu państwa (4% wskazań). Jedynie 0,8% przedsiębiorstw prowadzących działalność innowacyjną korzystało ze środków pochodzących z funduszy kapitału ryzyka (tab. 3).

Tabela 3

Źródła finansowania działalności innowacyjnej w badanych firmach*

Wyszczególnienie	Liczba firm	Udział procentowy w próbie
Środki własne	232	96,7
Środki otrzymane z budżetu państwa	10	4,2
Środki pozyskane z zagranicy (bezzwrotne)	19	7,9
Środki pochodzące z funduszy kapitału ryzyka	2	0,8
Kredyty bankowe	77	32,1

* odsetek wskazań liczony w stosunku do ogółu przedsiębiorstw, które prowadziły działalność innowacyjną, przy czym badane firmy mogły wskazać więcej niż jedną odpowiedź

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Wybór źródeł finansowania był uzależniony od wielkości przedsiębiorstwa oraz od poziomu jego innowacyjności (tab. 4). W 2006 roku wszystkie mikroprzedsiębiorstwa przeznaczyły na działalność innowacyjną środki własne, a 18% z nich skorzystało ponadto z kredytu bankowego. Ponad 95% pozosta-

Tabela 4

Źródła finansowania działalności innowacyjnej według wielkości firm i poziomu ich innowacyjności (w %)*

Wyszczególnienie	Liczba zatrudnionych pracowników				Firmy	
	1–9	10–49	50–249	250+	innowacyjne	nieinnowacyjne
Środki własne	100,0	95,5	96,1	95,2	98,7	92,6
Środki otrzymane z budżetu państwa	1,8	3,6	3,9	14,3	5,4	–
Środki pozyskane z zagranicy (bezzwrotne)	8,9	3,6	11,8	19,0	9,1	3,7
Środki pochodzące z funduszy kapitału ryzyka	1,8	–	–	4,8	0,5	1,9
Kredyty bankowe	17,9	32,1	45,1	38,1	34,9	22,2

* odsetek wskazań liczony w stosunku do ogółu przedsiębiorstw, które prowadziły działalność innowacyjną, przy czym badane firmy mogły wskazać więcej niż jedną odpowiedź

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

łych przedsiębiorstw deklarowało finansowanie innowacji produktowych i procesowych ze środków pochodzących z kapitałów własnych, natomiast odsetek wskazań dla kredytów bankowych wynosił od 32% (firmy małe) do 45% (firmy średnie). W badanym okresie przedsiębiorstwa małe i średnie nie korzystały ze środków pochodzących z funduszy kapitału ryzyka. Firmy innowacyjne, posiadające już doświadczenie w finansowaniu tego rodzaju działalności, preferowały środki własne (99%) i kredyty bankowe (35%). Takie same źródła finansowania wybierały również firmy nieinnowacyjne, przy czym wskazania były tutaj mniejsze (odpowiednio 93% oraz 22%).

Badane przedsiębiorstwa informowały, iż w latach 2004–2006 około 17% firm prowadzących działalność innowacyjną otrzymało wsparcie finansowe z Unii Europejskiej, 6% firm skorzystało z pomocy jednostek samorządu terytorialnego i/lub terenowych organów administracji rządowej, a niecałe 2% uzyskało dofinansowanie od jednostek rządowych szczebla centralnego (tab. 5).

Tabela 6 przedstawia źródła publicznego wsparcia dla działalności innowacyjnej z uwzględnieniem wielkości firm i poziomu ich innowacyjności. Z danych w niej zawartych wynika, iż ze środków pochodzących z Unii Europejskiej najczęściej korzystały przedsiębiorstwa średnie (87% wskazań), które jako jedyne, w badanym okresie obejmującym lata 2004–2006, nie otrzymały wsparcia finansowego od jednostek rządowych szczebla centralnego. Przedsiębiorstwa

Tabela 5

Źródła publicznego wsparcia dla działalności innowacyjnej w badanych firmach*

Wyszczególnienie	Liczba firm	Udział procentowy w próbie
Od jednostek samorządu terytorialnego i/lub terenowych organów administracji rządowej	14	5,8
Od jednostek rządowych szczebla centralnego	4	1,7
Z Unii Europejskiej	40	16,6

* odsetek wskazań liczony w stosunku do ogółu przedsiębiorstw, które prowadziły działalność innowacyjną

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Tabela 6

Źródła publicznego wsparcia dla działalności innowacyjnej według wielkości firm i poziomu ich innowacyjności (w %)*

Wyszczególnienie	Liczba zatrudnionych pracowników				Firmy	
	1–9	10–49	50–249	250+	innowacyjne	nieinnowacyjne
Od jednostek samorządu terytorialnego i/lub terenowych organów administracji rządowej	22,2	25,9	13,3	23,1	25,0	–
Od jednostek rządowych szczebla centralnego	11,1	7,4	–	7,7	8,3	–
Z Unii Europejskiej	66,7	66,7	86,7	69,2	66,7	100,0

* odsetek wskazań liczony w stosunku do ogółu firm, które otrzymały wsparcie finansowe

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

małe, częściej niż pozostałe, wymieniały pomoc ze strony jednostek samorządu terytorialnego i/lub terenowych organów administracji rządowej (26% wskazań), a mikroprzedsiębiorstwa – pomoc od jednostek rządowych szczebla centralnego (11% wskazań).

Na uwagę zasługuje fakt, że w badanym okresie wszystkie firmy nieinnowacyjne otrzymały wsparcie z Unii Europejskiej. Pomoc taką uzyskało również 67% firm innowacyjnych. Firmy innowacyjne otrzymały ponadto wsparcie od jednostek samorządu terytorialnego i/lub terenowych organów administracji rządowej (25% wskazań) i od jednostek rządowych szczebla centralnego (8% wskazań), czym nie mogły pochwalić się przedsiębiorstwa nieinnowacyjne.

Trudności w pozyskiwaniu środków na finansowanie działalności innowacyjnej

Na działalność innowacyjną przedsiębiorstw ma wpływ wiele czynników, które ograniczają jej rozmiary i efektywność. H. Mizgajska czynniki ograniczające aktywność innowacyjną przedsiębiorstw ujmuje w dwie grupy: czynniki związane z ekonomią oraz czynniki związane z prowadzoną polityką państwa. Pierwsza grupa obejmuje np. brak środków finansowych, wysokie koszty wdrożeń i przestarzały park maszynowy. W skład drugiej grupy wchodzi np. zbyt wysokie podatki, trudno dostępny kredyt oraz brak wsparcia rządu [Mizgajska 2002]. Z kolei E. Stawasz bariery związane z wprowadzaniem innowacji technologicznych dzieli na wewnętrzne i zewnętrzne. Do pierwszej grupy zalicza np. brak środków finansowych, brak informacji rynkowej o poszukiwanych produktach oraz brak specjalistycznych maszyn i urządzeń niezbędnych do uruchomienia nowej produkcji. Drugą grupę tworzą np. niechęć ewentualnych partnerów do współpracy przy opracowywaniu i uruchamianiu produkcji, zbyt wysokie koszty zamówienia opracowań i trudności związane z ochroną patentową [Stawasz 1999].

Brak środków finansowych, wymieniany przez obu cytowanych autorów jako czynnik hamujący działalność innowacyjną, wskazywany był również przez co trzecie podlaskie przedsiębiorstwo [Klamecka-Roszkowska 2008]. Z kolei starania o pozyskanie zewnętrznych źródeł finansowania napotykały na określone trudności.

Wśród trudności związanych z pozyskaniem środków na finansowanie działań innowacyjnych podlaskie przedsiębiorstwa najczęściej wymieniały czasochłonne procedury (63% wskazań), wysokość oprocentowania kredytów (42% wskazań) oraz wymagane zabezpieczenia (33% wskazań). Rzadziej natomiast jako powód podawały obawę przed uzależnieniem się od instytucji finansowych, koszt opracowania biznesplanu, zbyt małą liczbę instytucji wsparcia finansowego w regionie czy też brak doświadczeń we współpracy z takimi instytucjami (tab. 7).

Hierarchia najważniejszych trudności w pozyskaniu środków na finansowanie działalności innowacyjnej w poszczególnych grupach wielkościowych przedsiębiorstw była identyczna (tab. 8). Wszystkie firmy jako najistotniejszą barierę podawały czasochłonne procedury (ponad 50% wskazań). Na drugim miejscu wymieniano wysokość oprocentowania kredytów, a na trzecim – wymagane zabezpieczenia. Należy zauważyć, że odsetek wskazań w przypadku dwóch ostatnich barier malał wraz ze wzrostem wielkości przedsiębiorstwa mierzonej liczbą zatrudnionych pracowników. Dla mikroprzedsiębiorstw ponadto istotną barierą okazał się brak doświadczenia we współpracy z instytucjami finansowymi, o czym informowało co piąte przedsiębiorstwo należące do tej grupy.

Tabela 7

Trudności w pozyskiwaniu środków na finansowanie działań innowacyjnych w badanych firmach*

Wyszczególnienie	Liczba odpowiedzi	Udział procentowy w próbie
Wysokość oprocentowania kredytów	277	42,4
Wymagane zabezpieczenia	179	33,4
Czasochłonne procedury	340	63,4
Koszt opracowania biznesplanu	64	11,9
Zbyt mała liczba/brak instytucji wsparcia finansowego w regionie	84	15,7
Brak doświadczeń we współpracy z instytucjami finansowymi	86	16,0
Obawa przed uzależnieniem się od instytucji finansowych	62	11,6
Inne	24	4,5

* badane firmy mogły wskazać trzy odpowiedzi

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Tabela 8

Trudności w pozyskiwaniu środków na finansowanie działań innowacyjnych według wielkości firm i poziomu ich innowacyjności (w %)*

Wyszczególnienie	Liczba zatrudnionych pracowników				Firmy	
	1–9	10–49	50–249	250+	innowacyjne	nieinnowacyjne
Wysokość oprocentowania kredytów	45,1	37,5	34,1	33,3	43,6	35,9
Wymagane zabezpieczenia	35,4	31,5	23,1	22,2	32,0	30,4
Czasochłonne procedury	51,5	64,9	60,4	59,3	64,7	54,4
Koszt opracowania biznesplanu	10,2	12,4	8,8	14,8	12,4	10,0
Zbyt mała liczba/brak instytucji wsparcia finansowego w regionie	12,1	15,9	15,4	18,5	19,5	10,4
Brak doświadczeń we współpracy z instytucjami finansowymi	20,4	11,6	15,4	3,7	12,8	16,8
Obawa przed uzależnieniem się od instytucji finansowych	11,2	10,0	12,1	11,1	12,4	9,4
Inne	2,9	2,4	8,8	14,8	4,9	3,6

* badane firmy mogły wskazać trzy odpowiedzi

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Analiza badanych podmiotów uwzględniająca ich podział na firmy innowacyjne i nieinnowacyjne pozwala zauważyć, że w obu grupach przedsiębiorstw główne utrudnienie w pozyskiwaniu środków na finansowanie działalności innowacyjnej stanowią czasochłonne procedury (odpowiednio 65 i 54% wskazań).

Wnioski

Zaprezentowane wyniki badań pozwalają sformułować kilka wniosków.

1. W ramach prowadzonej działalności innowacyjnej ankietowane przedsiębiorstwa preferowały: nakłady inwestycyjne na środki trwałe, zakup wiedzy z zewnątrz (*know-how*, licencje, oprogramowanie), szkolenie pracowników związane z wprowadzaniem innowacji oraz marketing dotyczący nowych lub zmodernizowanych wyrobów. Podlascy przedsiębiorcy zbyt małą wagę przywiązywali do zakupu prac badawczo-rozwojowych oraz do własnych prac B+R.
2. Głównym źródłem finansowania działalności innowacyjnej w badanych przedsiębiorstwach były środki własne, a w drugiej kolejności – kredyty bankowe. Środki pozyskane z zagranicy, otrzymane z budżetu państwa czy też pochodzące z funduszy kapitału ryzyka miały niewielki udział w finansowaniu innowacji produktowych i procesowych.
3. Podlaskie przedsiębiorstwa w małym stopniu korzystały z publicznego wsparcia dla działalności innowacyjnej. W większości przypadków była to pomoc z Unii Europejskiej. Wsparcie finansowe od jednostek samorządu terytorialnego i/lub terenowych organów administracji rządowej oraz od jednostek rządowych szczebla centralnego uzyskały tylko nieliczne firmy.
4. Ankietowane przedsiębiorstwa sygnalizowały brak środków własnych jako istotną przeszkodę w prowadzeniu działalności innowacyjnej. Z kolei starania o pozyskanie zewnętrznych źródeł finansowania napotykały na określone trudności, do których należały: czasochłonne procedury, wysokie oprocentowanie kredytów i wymagane zabezpieczenia.

Reasumując należy stwierdzić, że wybór źródeł finansowania działalności innowacyjnej zależy od sytuacji, w jakiej znajduje się przedsiębiorstwo, a zwłaszcza od możliwości pozyskania kapitału. W praktyce rozważa się wszystkie możliwe warianty decyzyjne, a główne kryteria wyboru stanowią: dostępność środków finansowych, która uzależniona jest od formy organizacyjno-prawnej przedsiębiorstwa, jego wielkości i sytuacji finansowej; koszt kapitału, który za-

leży od rodzaju kapitału, terminu jego zwrotu, ryzyka działalności gospodarczej, w którą zaangażowany jest kapitał; efekt dźwigni finansowej, który polega na wykorzystaniu kapitałów obcych jako czynnika zwiększającego rentowność kapitału własnego.

Literatura

- BARUK J.: *Zarządzanie wiedzą i innowacjami*. Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2006.
- BRZEZIŃSKI M. (red.): *Zarządzanie innowacjami technicznymi i organizacyjnymi*. Difin, Warszawa 2001.
- CIBOROWSKI R.: *Innowacje technologiczne a proces tworzenia gospodarki opartej na wiedzy*. [w:] Poskrobko B. (red.): *Zrównoważony rozwój gospodarki opartej na wiedzy*. Wydawnictwo Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Białymstoku, Białystok 2009.
- KLAMECKA-ROSZKOWSKA G., PIEKARSKA E., MUCZYŃSKI M.: *Aktywność innowacyjna województwa podlaskiego. II raport z badań*. Wydawnictwo Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Białymstoku, Białystok 2007.
- KLAMECKA-ROSZKOWSKA G.: *Czynniki ograniczające działalność innowacyjną małych i średnich przedsiębiorstw w województwie podlaskim*. [w:] Michalczuk G., Przychocka I., Sikorski J. (red.): *Czynniki wspierające rozwój MSP w Polsce*. Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok 2008.
- MIZGAJSKA H.: *Aktywność innowacyjna polskich małych i średnich przedsiębiorstw w procesie integracji z Unią Europejską*. Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, Poznań 2002.
- NIEDZIELSKI P., MARKIEWICZ J., RYCHLIK K., RZEWUSKI T.: *Innowacyjność w działalności przedsiębiorstw. Kompendium wiedzy*. Wydawnictwo Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2007.
- MATUSIAK K.B. (red.): *Innowacje i transfer technologii. Słownik pojęć*. Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2005.
- Podręcznik Oslo. Zasady gromadzenia i interpretacji danych dotyczących innowacji*. Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Departament Strategii i Rozwoju Nauki, Warszawa 2008.
- STAWASZ E.: *Innowacje a mała firma*. Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 1999.
- SOSNOWSKA A., POZNAŃSKA K., ŁOBEJKO S., BRDULAK J., CHINOWSKA K., *Systemy wspierania innowacji i transferu technologii w krajach Unii Europejskiej i w Polsce. Poradnik przedsiębiorcy*. Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2003.
- WYMYSŁOWSKI S., *Kryteria wyboru źródeł finansowania działalności rozwojowej – teoria i praktyka*. [w:] Turyna J., Szczęsny W. (red.): *Finansowe uwarunkowania rozwoju organizacji gospodarczych*. Difin, Warszawa 2004.

The financing innovation activities in Podlasie area

Abstract

Innovation in companies is a large degree which depends on their financial resources. It influenced both the use of companies' ideas concerning new choices and new technologies as well as the access of the external sources of innovation i.e. the purchase of license and modern fixed assets or the employment of highly-paid specialists.

The purpose of this study is the discussion of the questionnaires results about financing innovation activities. The research has been carried out on 575 enterprises which conduct their activity in Podlasie area. The elaboration is a part of wider work, which aim was monitoring the Regional Innovation Strategy of Podlasie voivodeship.